

Таким образом, в науке наивысших успехов достигают в основном мужчины. Все больше ученых получают Нобелевские премии в пожилом возрасте (сравните с публикацией в тезисах итоговой конференции 1996 г.). Возрастает вероятность, что ученый скончается до признания его научных заслуг, а, как известно, посмертно Нобелевские премии не присуждаются. Приведенные данные дают представление о географии научных исследований (доминирует США), о наиболее бурно развивающихся в конце 20 столетия, ключевых направлениях мировой медицинской науки.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО НАЯВНОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ XVIII ст.

**О. В. Звагельська - студентка II курсу
Науковий керівник – ас. С. В. Павличева
Кафедра соціальної медицини**

З давніх часів люди селилися на берегах річок та озер. При цьому наявність питної води була вирішальною. Про це свідчить географія розташування древніх поселень, що виникли у період активного освоєння Лівобережжя Дніпра у XVIII-XIX ст. Містять інформацію про наявність «свежей, ключевой воды» і перші детальні описи Лівобережної України: Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст. – К., 1991 (ОХН); Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. – К., 1997 (ОЛУ). Більшість цих документів було вперше опубліковано нещодавно, тому відомості медико-топографічного характеру становлять певний інтерес.

Так, в ОХН щодо річок Псел, Ворскла та Сіверський Донець зазначається, що зведені на них греблі для водяних млинів завдають великої шкоди, оскільки споруджуються з очерету, хмизу та гною, і тому вода навколо них загниває. Особливо це небезпечно під час повені, коли «вода, выступая из засоренных бере-

гов, покрывает вокруг лежащие луга и леса и превращает в гниючия болота» та «подлежит большому количеству солнечных лучей и обильнейшему испарению». При цьому, і таку воду місцеві жителі змушені використовувати для пиття та напування худоби. Це особливо актуально для міст та місцевостей, де відсутня джерельна вода, а «проточныя речки» знаходяться далеко. Як бачимо, не лише констатується небезпечна тенденція, а й вказуються причини її виникнення.

В ОЛУ зазначено, що в Чернігівському повіті вживається вода з Десни та її приток, мінеральна ж вода – відсутня. В Козелецькому повіті теж використовують воду з річок і зазначено, що клімат тут здоровий.

Особливо змістовними є матеріали, занотовані викладачем Полтавської губернської гімназії Ф. Карунським. Щодо річок Сула, Псел, Ворскла та їхніх приток він зазначає, що вода в них «чистая, пресная и здоровая, а особливо в Удае, которая по замечанию врачей, к купанию больных весьма полезна». Ф. Карунський акцентує увагу на наявності мінеральної лікувальної води в с. Дубові Гряди Костянтиноградського повіту. Власник цих земель С.М. Кочубей навіть влаштував власним коштом лікарню та аптеку.

Зазначені «Описи» містять також дані про збирання і використання лікарських рослин жителями Полтавщини і Чернігівщини.

ХИРУРГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПИСАТЕЛЯ М. А. БУЛГАКОВА

В. В. Шевченко - студент I курса
Научный руководитель – асс. С. В. Павлычева
Кафедра социальной медицины

По высказываниям современников Михаил Булгаков мог бы стать незаурядным хирургом. Несмотря на небольшой практи-